

DAGENS FRÅGOR

Den 9 sept. 1948.

Andra kammaren Att döma av nomineringarna av kandidater till höstyter ansikte. tens andrakammarval skulle riksdagsmännens omstridda pensionering delvis ha fått den effekt som åsyftats: några äldre ha mer eller mindre obarmhärtigt skjutits undan, tydligen under hänvisning till att de med ålderns rätt — visst antal riksdagar och 65 års ålder — kunna dra sig tillbaka på sin pension. Åtminstone kan detta bidra att förklara den förhållandevis stora personomsättning, som valen komma att åstadkomma redan med ledning av partiernas nya valsedlar. Därtill komma sedan de oberäkneliga förändringar, som få sin grund i mandatvinster resp. mandatförluster eller i listkonkurrens inom partierna.

Hur det än går härmed kan man redan nu konstatera, att andra kammaren är på väg att byta ansikte. Det blir inte längre många kvar inom det ledargalleri, som fanns 1945 vid den nu pågående legislaturens början.

Inom högern avgick partiets förutvarande ordförande professor Bagge sommaren 1947; gruppens mångårige vice ordförande, förste vice talmannen Magnusson i Skövde har nu av åldersskäl avsagt sig, och partiets ledande agrarpolitiker, godsägare Gösta Liedberg, har trots alla påtryckningar också avböjt återval. Tidigare under perioden övergick d:r Ebon Andersson till första kammaren, och agronom Stig Janson i Frändesta avbröt en lovande parlamentarisk bana vid flyttningen till ett annat län. Nu avgå bland andra redaktör Gustaf Svedman, som varit bankoutskottets v. ordf. under några riksdagar, major Nils Holmström och civilingenjör Erik Olson i Göteborg.

Inom bondeförbundet synas ändringarna bli minst.

Vad folkpartiet beträffar drar sig förutvarande ledaren, landshövding Andersson i Falun, nu frivilligt tillbaka, och tidigare under perioden försvann d:r Bergwall — den tredje i folkpartiets ledartrio Ohlin—Elon Andersson—Bergwall — över till första kammaren.

Bland socialdemokraterna har under perioden ledarskiftet Per Albin Hansson—Erlander inträffat, och den sistnämnde återgår nu efter fyra år till andra kammaren, dock ej längre för skånska fyrstadskretsen utan på Brantings och Hanssons plats som Stockholmslistans toppnamn. I fjol lämnade finansminister Wigforss andra kammaren för att åter ta säte i första kammaren, där han satt under sina första tio riksdagsår. Så länge hr Wigforss talat från statsrådsbänken har det varit ganska egalt vilken kammare han tillhört, men gör han efter valet äntligen allvar av sina planer att demissionera som statsråd, blir hans kammartillhörighet av betydelse. Ty hans vitalitet föreföll åtminstone i våras lika outtömlig som tidigare, och inte heller hans

maktinstinkt har företett några senilitetsdrag, varför han nog kommer att vilja sörja för att den socialdemokratiska majoriteten i första kammaren trots gammalmansbesättningen inte får ge efter för några moderata böjelser. Från riksdagen överhuvud försvinner försvarsminister Vougt, trots att denne under åren 1940—45 hade den framskjutna ställningen som andrakammarpartiets gruppleddare. Det är ur parlamentarismens synpunkt en ovanlig situation som uppstått, när denne departementschef vägrats mandat både i första och andra kammaren; i en ganska likartad situation drog utrikesminister Eliel Löfgren hösten 1928 den slutsatsen att han borde avgå och han drog Ekmans första ministär med sig i fallet. Ytterligare avgå nu bland socialdemokraterna första lagutskottets ordförande, hr Axel Lindqvist i Halmstad, förut i Kosta, den förste icke juristen på denna ordförandestol, och statsutskottets vice ordförande, riksgäldsfullmäktigen Ernst Eriksson i Stockholm; den förre har gått frivilligt, medan den senare blev ett oväntat offer för den häftiga generationsstriden i Stockholms arbetarkommun, trots partiledningens förord, trots sin särklassiga kapacitet som löneexpert och trots sin obrutna kraft. Likaledes har landshövding O. W. Lövgren i Luleå nu avböjt förnyad kandidatur, av hälsoskäl; innan hr Lövgren blev konungens befallningshavande pläderade han i en riksdagsdebatt för att landshövdingen i Norrbottens län grundlagsenligt skulle tillförsäkras ett riksdagsmandat, ty — menade hr Lövgren — hans största möjligheter att verka för länets behov vore att söka i Stockholm och inte i Luleå. Bland de avgående socialdemokraterna befinna sig vidare två så särpräglade personligheter som professor Lundstedt och redaktör Emil Olovson i Västerås, och i den stockholmska generationskampen föll även förtroendemän Cruse igenom. Också några av de socialdemokratiska riksdagskvinnorna lämna nu riksdagen, nämligen fruarna Ruth Gustafsson, Björck, Alfvén och Ekendahl, den sistnämnda på grund av LO:s förbud mot dess ombudsmän att splittra sig på riksdagsarbete.

Skall förteckningen göras fullständig, kan man även erinra om att borgarrådet Seth Persson — hrr Linderots och Hilding Hagbergs konkurrent om det verkliga ledarskapet för det kommunistiska partiet — försvann från kammaren under perioden för att bli Stockholms Leino.

Man får gå långt tillbaka i tiden för att finna en lika stor omsättning i andra kammarens ledargalleri som har inträffat under eller kommer att inträffa vid slutet av fyraårsperioden 1943—1948. Under åren kring 1890 skedde en ungefär lika stor omgestaltning, framför allt om man tar hänsyn till de bägge valen 1890 och 1893 under dåvarande blott treåriga mandattid. Då försvunno succesivt tre talmän: Wijk, (landshövding) Ryding och Herslow. Då gingo E. G. Boström och Liss Olof Larsson över till första kammaren. Då avträdde från scenen en efter en de gamla lantmanaledarna Carl Ifvarsson, Sven Nilsson i Efveröd, P. O. Hörnfeldt och Ivar Lyttkens, liksom bröderna Jöns och Abraham Rundbäck. Och inom den s. k. intelligensen förlorade kammaren bl. a. landshövding Hederstierna, general

Ryding och generaldirektör Lönegren, alla tre förutvarande statsråd, samt vidare professor Rydin och de ledande juristerna häradsförvaldare Lilienberg och justitieombudsman Thomasson, för att nu alldeles förbigå den under så egenartade förhållanden besatta protektionistiska Stockholmsbanken 1888—90.

Ny jordbrukspolitik i folkdemokratierna. I Kominforms remarkabla yttrande över Jugoslavien förklarades som bekant jordbrukets »kollektivisering» som ett mål för den kommunistiska ekonomiska politiken i folkdemokratierna. Uppdelningen av de stora jordagodsens, vilken i denna del av Europa hade skapat hundratusentals nya privata jordbruksföretag, syns i ljuset av sådana utläggningar tydligt vara enbart *en etapp* i omvandlandet av jordbrukets ägande- och driftsformer. På liknande sätt skedde det ju i Ryssland, där jordens fördelning bland bönderna snart nog medförde likvidering av storbönderna (»kulakerna») och därpå ledde till skapandet av tvångskooperativ för jordbruket, dessa »kolchoser» i vilka bonden åter sjönk ner till rollen av fullständigt avhängig och åt företagsledarens anvisningar helt utlämnad lantproletär. *Polens* kommunistiska parti var den sista till Kominform anslutna landsorganisationen som uttryckligen godkände beslutet mot Tito och hans parti. Men partiet var samtidigt *först* av alla dessa kommunistiska landspartier då det gällde att ur detta beslut dra praktiska slutsatser för den egna politiken och beträda nya vägar hän mot en statssocialistisk omvandling av jordbruksnäringen. Utan tvivel har polska partiet därmed gett sina broderpartier i de andra folkdemokratierna ett exempel, vilket i Tjeckoslovakien, i Ungern och med vissa variationer i de övriga sydöstländerna kommer att bli efterapat.

Den polska ekonomiska politiken var för denna uppgift och på nuvarande tidpunkt bättre förberedd än i de andra östländerna, det är sant. Ty dess ledande man, industriminister Minc, har sedan några år krävt rationalisering av det i fråga om produktionsformerna långt efterblivna jordbruket. Men han har inte bara krävt åtgärder, han har också genomfört sådana. En av dessa åtgärder var den ökade och förbilligade produktionen av för jordbruket nödvändiga produktionsmedel, genom startandet av statliga industriföretag. Åtgärden kompletterades av systematisk import av t. ex. traktorer från Tjeckoslovakien och dragdjur från Skandinavien. En annan förberedande åtgärd var den 1947 beslutade och i år genomförda omställningen av den polska kooperationen, så att dess centrala instanser intimt förbands med de statliga ekonomiska instanserna. Vidare knötos svaga självhjälpsföreningar ute på landet samman med de finansiellt starkare och bättre skolade konsumtionsföreningarna i städerna. Det var också Minc som drog upp riktlinjerna för den nya jordbrukspolitikens. Vad den f. n. ledande partisekreteraren Roman Zambrowski i detta hänseende bekantgjort sedan beslutet fattats, räcker emellertid för att man skall kunna mäta betydelsen, omfånget och följderna av den nya vändningen.

Zambrowski framställer saken så: Polens näringsliv måste f. n. indelas i tre sektorer. Den första omfattar det offentliga näringslivet, som i statliga, kommunala och kooperativa företag redan producerar c:a 85 % av landets industriella och hantverksmässiga produktion. Dit hör också trafikväsendet, det helt förstatligade bankväsendet samt 60 % av byggnadsverksamheten, c:a 10 % av lantbruket och den övervägande delen av grosshandeln samt minst 25—30 % av detaljhandeln. Den andra sektorn är den privatkapitalistiska, med i runt tal 18,000 industri- och byggnadsföretag, flertalet av de större hantverksföretagen, en del av gross- och detaljhandeln, inemot 10 % av jordbruksföretagen liksom de privata husägarna i städerna. Från denna sektor måste man skilja den tredje sektorn: privata småföretag. Hit räknar han — enligt den kommunistiska teorin — småhantverk som drivs huvudsakligen utan främmande anställd arbetskraft (i Polen f. n. c:a 140,000 verkstäder med 327,000 sysselsatta), den motsvarande detaljhandeln och smärre trafikföretag (i runt tal c:a 300,000 sysselsatta) och framför allt den stora massan av småbönder, som omfattar nära 90 % av alla jordbruksföretag. Zambrowski beräknar att av alla förvärvsarbetande lever i dagens Polen 24 % av den stats-socialiserade sektorn, 14 % av den privatkapitalistiska men 64 % av den småföretagargrupp som han alltså inte anser sig kunna räkna till kapitalismen.

Liksom Lenin för 20 år sedan lärde ryssarna, så förklara i dag de polska kommunisterna: man får inte överlåta dessa småföretag i stad och på land åt sig själva, ty i så fall måste de åter bli en grobotten för kapitalismen — dels som utsugare och dels som utsugna. Den enda väg som kan bevara denna sektor och då framför allt småbönderna från detta hemska öde, anges vara den systematiska och snabba utbyggnaden av kooperationen, särskilt då också *produktionskooperation*. Småbonden och den lille hantverkaren måste inrangeras vid arbetarnas sida i klasskampen mot den ännu inte likviderade kapitalistiska bourgeoisie.

Produktionskooperativ som inordnar småbönderna i det stats-socialistiska näringslivet — är det inte lika med dessa ryska kolchoser, vars införande i Polen hittills bestämt förnekats av de kommunistiska ledarna? Efter Kominforms maning till kollektivisering av jordbruket ligger ett sådant antagande inte långt borta, men det vore ändå för tidigt att vänta en omedelbar anpassning av det polska agrarsystemet till det ryska. Emot en sådan omedelbar anpassning talar: 1) införande av *tvångskooperativ* har inte förkunnats, utan endast gynnandet och utvidgandet av det redan existerande nätet av frivilliga kooperativa sammanslutningar, 2) hittills har det inte ställts i utsikt någon ändring av *ägandeförhållandena*, alltså inget likviderande av tusentals medelstora jordbruksföretag — vars antal i de nya västområdena f. n. rent av ökas. Dessa jordbruksföretag från 10 till 50 har (i provinsen Posen rent av upp till 100 har) tillhör en typ som för längesedan avskaffats i Ryssland och som svårligen vore förenlig med de ryska kolchosernas struktur. En av de ledande polska regeringsmedlemmarna har inför utländska besökare upp-

repade gånger framhållit: man bör snarare tänka sig Danmarks jordbrukskooperativ som förebilder till de nu i utsikt ställda polska jordbruksproduktionskooperativen. Utlåning och gemensamt användande av jordbruksproduktionsmedel, den kooperativa metoden för driftsrationalisering, sådant som sedan länge genomförts i jordbruksmönsterlandet Danmark, det är vad man nu vill försöka i Polen.

Faktiskt torde emellertid skillnaden mellan polska och danska jordbrukskooperativ vara ännu större än mellan polska och ryska sådana. I Mincs och Zambrowskis utläggningar — inte minst i hänvisningarna till de ännu bestående privatkapitalistiska ägande- och driftsformerna inom jordbruket — märker man i varje fall fullt tydliga signaler till ett ytterligare ekonomiskt »förenhetligande» av hela Östeuropa. På samma sätt som den nu pågående sammanslagningen av vänsterpartierna i Polen betyder ett närmande till det ryska enpartisystemet, utan att man därför kan tala om ett direkt övertagande av sagda system, så är den nu påbörjade omvandlingen av den polska jordbruksekonomi igångsatt och ledd från rent stalinistiska synpunkter. Kommunisternas övervikt gentemot de övriga partierna, under första efterkrigstiden given endast genom partiets större målmedvetenhet och det för deras del gynnsamma utrikespolitiska läget, blir mer och mer till en siffermässig majoritetsställning. I juli 1948 hade Polens kommunistparti, trots strykning av c:a 150,000 medlemmar genom en i våras igångsatt rensningsaktion, uppnått den stolta siffran av 1 miljon inskrivna partimedlemmar, under det att socialdemokraterna sjunkit till under 600,000. Efter sammanslagningen kommer »Arbetarklassens Förenade Parti» att räkna mer än 1,5 miljoner medlemmar och redan nu försäkras högtidligt att partiet då inte skall bli mindre utan snarare strängare disciplinerat i marxistisk-leninistisk anda. De ännu existerande bonde- och andra partierna kunna då bli kvar endast som hjälptrupper åt leninisterna. Det är betecknande att enligt officiella meddelanden utgöres kommunistpartiets medlemsantal till 23 % av bönder, 15,5 % »andliga arbetare», 4,6 % hantverkare och köpmän! Zambrowski förkunnade att man i framtiden kommer att ännu mer intimt samarbeta med bondepartierna. Därmed ville han förvisso inte tillerkänna dessa något som helst inflytande på den kommande jordbrukspolitik. Den leninistiska dogmen att den politiska ledningen är uteslutande en arbetarklassens sak gäller i Östeuropa även för gestaltandet av de jordbruks-ekonomiska förhållandena.

Österrike mellan två fronter. Över 600 människor i Österrikes ryska zon ha förts ur landet sedan krigsslutet. Det är en förskräckande siffra, som visar hur hjälp- och värnlöst landet står mot övergrepp från främmande makter. Under den sista tiden har det varit två fall, som väckt till liv den största harm hos opinionen. En av de främsta polistjänstemännen, överinspektör Marek, kidnappades s. a. s. på ljuvan dag. Ingen anklagelse hade framställts mot honom. Ingen motivering för rättskränkningen har lämnats. Varje upplysning om hans öde har hittills vägrats. Det andra fallet gällde ett Hovrat i trafik-

departementet, som just stod i begrepp att resa till Genève på den internationella järnvägskonferensen. Också i hans fall är orsaken till försvinnandet okänd. Möjligen räckte det som motiv för detta människorov, att Hovrat Katscher —så var hans namn — kände alltför väl till det antal vagnar, som ryssarna minskat den österrikiska vagnparken med.

Även i övrigt är rättslösheten det främsta kännetecknet på läget i den ryska zonen. Nyligen förbjödos alla socialdemokratiska veckoblad, likaså några borgerliga, trots att dessa provinstidningar överhuvud taget inte befattat sig med politik och trots att dessa åtgärder stodo i flagrantaste strid mot den österrikiska författningen. Starka klagomål ha också anförts från arbetarlägret, som åter lever under en terror lika utvecklad som på austrofascismens och hitlerismens tid. Arbetarrörelsen står under kommunistisk bevakning och dess förtroendemän kunna varje ögonblick hotas av uppsägning, något som inte ens på det gamla Österrikes tid var möjligt. Arbetarna kommer till demonstrationer, ja, även strejker, för att på detta sätt tillkännage för regeringen »folkets» missnöje.

Detta och mycket annat har emellertid inte hjälpt eller stärkt kommunismen i Österrike. Tvärtom, i nästa val, som kanhända äga rum kort efter nyår, torde kommunisternas redan nu mycket ringa skara ytterligare decimeras, medan socialdemokraterna troligen gå något framåt. Tillsammans hade socialdemokraterna och folkpartiet, vilket senare förfogar över en knapp majoritet, vid sista valet samlat ungefär 95 % av väljarna. Den obekanta faktorn är blott den politiska mentaliteten dels hos de 400,000 återkomna krigsfångarna, som hittills inte kunnat delta i val, och dels hos de 400,000 mindre belastade nationalsocialister, som nu återfått rösträtt. Liksom i Tyskland klagas det dock även i Österrike över att politiska förbrytare kunnat undandra sig Justitias straff, medan medlöpare, vilka handlat mer eller mindre av moraliskt tvång, ådömts straff, ofta för rent formella förseelser. I vart fall är det väsentligt att fastslå, att de två stora partiernas samarbete hittills trots de ideologiska motsättningarna pågått tämligen störningsfritt. I nuvarande nödläge kan denna samverkan inte skattas nog högt.

Ekonomiskt har Österrike tagit ett jättesteg framåt. Valutareformen eliminerade på radikalaste sätt köpkraftsoverskottet och hejdade därigenom faran för en galopperande inflation. Affärerna fylldes plötsligt åter av de varor, som dittills undanhållits marknaden. Det blev inte längre blott säljarna som ensamma dominerade. Säljarna kände sig föranlåtna att söka vinna köparnas gunst. Det kunde hända att priserna på den svarta börsen föllo till tiondelen. Men genast dök ett nytt problem upp, nämligen den universella penningbristen. Ty alltså äro priserna på vissa förbrukningsartiklar, i synnerhet skor och kläder, så höga att en mindre bemedlad är ur stånd att betala dem. Ett par skor kostar sålunda ungefär 200 schilling, d. v. s. en halv månadslön för en arbetare. Å andra sidan har produktionsstegringen och den allmänna ekonomiska tillförsikten otroligt stegrats. Utrikeshandeln nådde i april sin höjdpunkt. Produktionen av stål och kol

har t. o. m. överstigit förkrigstidens. Blott de fabriker, som ryssarna lagt beslag på och förenat till en allmän förvaltning (Usie), äro till största delen inte längre att räkna med, framför allt på grund av att arbetarna känt sig utmanade av ryssarnas uppträdande. I stor omfattning gå dessa fabrikers produkter till västzonerna, där de försörja den s. k. gråa marknaden — ett mildare namn för smyghandeln. På borgerligt håll har man varit ivrig att såvitt möjligt legalisera den gråa marknaden, utan vilken befolkningen i denna del knappast skulle kunna livnära sig. Socialdemokraterna ha dock motsatt sig detta säkerligen nödvändiga steg.

Det »befriade» Österrike står mellan två fronter mitt i den internationella spänningens häxkittel. Österrike har att lida för att Donaukonferensen inte lyckades nå enighet. Liksom västmakterna har Österrike inte accepterat besluten i Belgrad. I stället för att vara den naturliga pulsådern har Donau för Österrike blivit en död flod. Den trafik mellan väster och öster, som Österrike förmedlade under den gamla monarkin, har för långa tider avskurits. Alltjämt måste Österrike respektive Wien till 60 % av sin försörjning lita till de amerikanska hjälpkällorna. Österrike blir delaktigt av Marshallplanens välsignelser, varigenom kolbehovet torde kunna täckas och maskinförnyelsen möjliggöras. Viktigast är dock att livsmodet och motståndskraften stärkts i förunderlig grad. Utan väpnad styrka, utan verklig territoriell enhet och under de mest ogynnsamma politiska förhållanden ha dessa framsteg gjorts. Det är i sanning inte litet.

Olympiaden Den fjortonde olympiaden — som bekant medräknas på avstånd. även inställda spel vid tidsnumreringen — blev inte den stora internationella förbrödringsfest, som spelens idégivare baron de Coubertin en gång i tiden syftade till. Av de besegrade staterna hölls de två stora idrottsnationerna Tyskland och Japan utanför; japanerna gjorde sig f. ö. påminta genom att i sin specialitet, simningen, samtidigt sätta och basunera ut världsrekord. Och Sovjetunionen höll sig fortfarande borta; ryssarna ha dock lyst med sin frånvaro ända sedan tsartiden och Stockholmsolympiaden. Ett par av satellitstaterna följde Moskvas exempel, nämligen Rumänien och Bulgarien. Medan ryssarna inte hade någon påhittigare förevändning än att inbjuda kommit för sent, begagnade de två drabantstaterna tillfället att återta sitt deltagande under demonstrativa former. Deras abstinens märktes dock inte, så svaga idrottsländer som de bägge balkanstaterna äro. Däremot deltog inte bara Titos Jugoslavien utan även Ungern, Tjeckoslovakien och Polen med liv och lust i spelens idrottskamp, och särskilt Ungern befäste sin ställning som en av Europas främsta idrottsnationer; Polen hade däremot utstått alltför stora krigslidanden för att ännu ha återhämtat sig. Till bilden hör också, att Francos Spanien blandade sig med övriga nationer på den opolitiska scenen, dock utan att skära några lagrar. Och som vanligt skulle irländarna bråka ett tag, men ingen tycks ha tagit notis om deras strejkhöt.

Den olympiska idén — en fest för hela världens ungdom — kunde alltså inte heller 1948 förverkligas. Sovjetunionen tycks emellertid, sina amatörproblem till trots, inte vilja för framtiden ställa sig utanför; ryssarna deltog ju bl. a. i Europamästerskapen i fri idrott i Oslo 1946 och i fjolårets världsmästerskap i brottning i Prag, och så fort deras manliga idrott överlag nått lika hög standard som deras kvinnliga finna de kantänka den rätta stunden för den nationella prestige händelse inne. Den övriga världen behöver dock inte fjäska för ryssarna och kan uppställa villkor för deras deltagande.

Trots att spänningen öst-väst alltså ej kunde undgå att märkas även vid sista Londonspel, var det emellertid en stor seger för den olympiska tanken att så stora delar av världen och däribland forna fiendestater redan tre år efter det fanatiska andra världskrigets slut kunde mötas i fredlig tävlan. Och det märkligaste var att spelen denna gång kunde förlöpa utan några nationella manifestationer av annat slag än sådana som höra supporterernas skrikiga patriotism eller olika folks mer eller mindre vildsinta temperament till. I supporterpatriotism synas för övrigt de många svenska resenärerna på Wembley inte ha legat något annat folk efter. Hur nationellt självgodade eller fåfänga engelsmännen än visade sig vara begagnade de dock aldrig spelen till någon sådan propaganda, som genomlyste Berlinolympiaden så långt Hitler-Tyskland då hade möjlighet att sätta sin prägel på de av de internationella olympiska organisationerna anordnade tävlingarna. I förhållande till 1936 beteckna 1948 års spel en idrottens avpolitiserings, alltså ett steg i rätt riktning.

Det enda misslyckandet för Sveriges del har varit danskarnas perfida angrepp mot vårt segrande fotbollslag. För dem som minns, hur danskarna på 20-talet för landskamperna mot Sverige genom den gamle backen Tarp utfärdade parollen att svenskarna skulle kämpas ner, förefaller det obegripligt att den danska pressen i sitt misshumör nu nästan lyst svensk fotboll i bann för ett par hårda törnar — utan att skada någon — som svenskarna gjorde sig skyldiga till i stridens hetta eller som svar på jugoslavernas i desperationen brutala spel. Det förefaller egendomligt att just det nordiska samarbetet skall behöva äventyras genom dessa världsspel, särskilt om man tänker på de många även materiella tjänster som svensk fotboll gjort dansk fotboll.

Själva lära engelsmännen anse, att det sätt varpå spelen genomfördes var en organisatorisk triumf. Med tanke på örikets nuvarande enorma ekonomiska besvärigheter voro arrangörsinsatserna säkerligen betydande. Men annars tycks den meningen vara allmän att det inte var organisationsförmågan utan improvisationen som dominerade. Sällan ha så många anmärkningar framställts för bristande planläggning, ordning och precision. Man behöver blott påminna om att banorna ännu inte voro uppmätta för häcklöpning 400 m när tävlingarna skulle börja — och detta trots att det arrangerande landet haft år på sig för sina förberedelser. I gymnastiken tycks kaosrekord ha slagits. Men allt detta betydde inte så mycket, ty publiken fann sig ändock väl till rätta därför att Englands gamla höga idrotts-

kultur förhärskade och kanske också därför att man var inställd på att det skulle improviseras. Allt hann dock avslutas på beräknad tid, och hundarna kunde programenligt börja sina lopp inför vadhållarna efter ett par veckors sommarsesemester. Med visshet kommer Helsingfors 1952 som arrangör att överglänsa London i allt utom i spleen.

Det visade sig att de gamla idrottsnationerna trots kriget i stort sett hållit sin ställning. Sydamerika, som förskonats från krigsdeltagande, gjorde inte större insatser nu än vid tidigare olympiader; efter allt vad som skrivits om idrottens uppsving i denna del av världen var man snarast förvånad över att medaljerna ej blevo fler. Skulle man döma efter poängen har Canada lidit mest av kriget bland de engelska dominions, ty dess framträdande var blekare än vanligt. Att Turkiet bland övriga länder skulle dominera fribrottningarna var på förhand klart, inte minst efter de turkiska brottningsstrumferna i Eriksdalshallen för ett par år sedan. Att England inte skulle kunna göra någon mer lysande insats var också tämligen givet, med tanke på hur dess ungdom offerats under kriget; men redan under mellankrigstiden såg man, hur engelsk idrott var på stark regress, och det är tydligen ett svalg befast mellan den klassiskt berömda sportsuppföstran, som odlas vid de gamla colleges men som inte har mycket gemensamt med stjärnidrotten vid amerikanska universitet, och den fysiska fostran av folkets breda lager. I detta avseende framstår Frankrike som raka motsatsen till England; där anslås väldiga summor till idrott och idrottshögskolor, och även om Frankrike fick uppleva många bittra besvikelser (Jany, Hansenne, Pujazon m. fl.) visande dess representanter stor allsidighet liksom sedvanlig élan. Hos Danmark och Holland var det feminina inslaget mer än vanligt dominerande. Den mest frapperande tillbakagången kom på Finlands del. Givetvis har kriget varit den främsta orsaken härtill. Men tendensen till idrottslig avmattning kunde dock skönjas redan före kriget. Den nationella lidelse, som de finska idrottsmännen före och efter frigörelsen lade i dagen, började slockna redan före 1939. Kanske ha även de mångdiskuterade penningaffärerna bland stjärnidrottsmän och särskilt bland finska löpare verkat underminerande på andan — i så fall ett tecken värt att observeras av de många pressmän i Sverige, som i kör bruka sjunga professionalismens lov.

De svenska framgångarna blevo denna gång stora. Ännu ett par veckor efter spelen pågå hyllningsfesterna för guldmedaljörer, pristagare, oplacerade och reserver, som aldrig behövde ställa upp; hyllningarna ha dock aldrig tagit samma dimensioner som i en del andra länder och särskilt Danmark trots långt mindre gloriösa segrar. Från att ha varit sjunde nation 1936 — efter USA, Tyskland, Italien, Finland, Ungern och Frankrike men före Japan och England — gick Sverige nu upp till andra platsen efter USA. Detta är spelens facit, vilken poängberäkning som än tillämpas. Och Sverige kan knappast sägas ha vunnit sin position tack vare tur. De placeringar på prislistan, som tillkämpades, voro i de allra flesta fall solida. Dessutom hade även Sverige uppenbar otur i ett par grenar, främst då segling och cykel. Att Sverige fick förhållandevis ymnig medaljutdelning i

brottning och kanot kompenseras bl. a. av att fotbollssegern, d. v. s. segern i den största folkidrotten jorden runt, enligt den hävdvunna beräkningen ej inbragte Sverige flera poäng än en kanotseger; de utmärkta skytteinsatserna med tre bronsmedaljer i de fyra skjutgrenarna ger ej heller mer än så. Liksom efter förra olympiaden kan man konstatera en stor svensk mångsidighet; Sverige var bäst i fotboll, brottning, modern femkamp, gång och kanot, näst bäst i fri idrott, i översta toppen i skytte och ridning, tredje nation i segling, bland de sex bästa i simning och cykel trots frånvaron av medaljer där liksom i kvinnlig gymnastik, och Sverige nådde ströframgångar i boxning, tyngdlyftning och fäktning. Endast i rodd blev Sverige totalt nedklubbat, och även i damernas fria idrott spelade Sverige på ett par överraskande undantag när en statistroll. I så poänggivande grenar som bancykel och manlig gymnastik deltog inga svenskar, naturligtvis inte heller i det för oss mesopotamska landhockey. Det bör dock sägas, att den svenska »bredden» ej är något ensamstående; med oss jämförliga länder som Ungern, Italien, Frankrike och Finland visa ungefär samma breda idrottsfront, och även Danmark överraskade denna gång med stor mångkunnighet. Tas hänsyn även till vinterolympiaden, får den svenska allsidigheten en ännu starkare relief; men även Norge framträder då som en av de stora idrottsnationerna, trots de långa och hårda ockupationsåren.

Förr om åren tog den svenska pressen ut guldmedaljerna i förskott. Typiskt var hur man ett par år i förväg var bergsäker att Harald Andersson 1936 skulle bli diskuschampion. I regel blevo alla dessa medaljer blott vackra drömmar. Berlinolympiaden gav oss i detta hänseende en nyttig läxa. I år hördes inga liknande segersälla toner före spelens öppnande; inte minst av fruktan för okända »stjärnor» från andra världsdelar var den svenska tipningen »finsk». Naturligtvis noterades fortfarande ett och annat återfall i den gamla primitiva optimismen, men på det hela taget får denna måttfullhet registreras som en välbehövlig tillnyktring.

Såsom många redan påpekat ges det åtskilliga paralleller mellan de svenska framgångarna vid denna efterkrigsolympiad och svenskarnas ungefär lika stora segrar vid den första olympiaden efter första världskriget. Naturligtvis profiterade vårt land av att ha skonats från krig eller svält. Och då liksom nu var Tyskland portförbjudet. Men det vore orättvist mot de svenska idrottsmännen och idrottsledarna att helt och hållet tillskriva årets stora framgångar Sveriges gynnade ställning under kriget. År 1920 voro en mängd stater i Europa alldeles nya eller ännu ej erkända, och idrotten hade ej på långa tag samma världsomfattande utbredning som den sedan fått. Tas det permanent neutrala Schweiz, Sydamerika, Turkiet, Eire, Egypten eller andra icke krigförande nationer till måttstock, har Sverige som idrottsland i stort gått framåt, ja, avsevärt framåt. I några av de i kriget indragna staterna — t. ex. Danmark, Tjeckoslovakien, Belgien, Frankrike, Ungern — kunde idrotten drivas i ganska vid omfattning under krigsåren; med Danmark och Ungern hade Sverige då ett vittomfattande idrottsutbyte, och särskilt Danmark upplevde un-

der den första ockupationstiden en verklig guldålder i fri idrott. Inte heller USA var nu så starkt handikappat av kriget, eftersom idrotten där i så hög grad baseras på unga studenter, och endast få av 1948 års olympiageneration torde ha direkt deltagit i kriget. Inte heller böra de fem årens omfattande svenska beredskap glömmas bort i detta sammanhang; i många idrottsgrenar inträffade då en tydlig stagnation, och hetsen kring Gunder Hägg och Arne Andersson, vilka f. ö. slogo igenom redan 1939, var ett ganska ensartat inslag i tavlan från den tiden. Sant är dock att den oerhörda svenska standardhöjningen i medeldistans- och långlopp grundlades under krigsåren såsom en följd av haussen för Gunder—Arne och kanske av beredskapens härdningsprocess.

Den viktigaste faktorn vid förklaringen till årets svenska olympiaresultat är dock den svenska systematiska organisationen. Man kan peka på den fria idrotten såsom exempel. De många goda placeringarna 1912 och 1920 berodde dels på att Sverige tack vare general Balek och andra var tidigt ute och dels på enstaka stjärnskott. Efter Antwerpenspelens kommo de många motgångarna och besvikelserna i Paris, Amsterdam och Los Angeles. På 1930-talet hade en skicklig idrottsledning dock åstadkommit landslagstrupper, som till idrottsvärldens häpnad t. o. m. besegrade det nationalsocialistiska Tysklands. Visserligen var jämnheten härvid det främst avgörande, och om någon fenomensamling var ej tal. Likafullt gjorde sig denna generation ej full rättvisa i Berlin; den var vida starkare än som framgick av medaljer och placeringar. Redan vid Europamästerskapen i Paris 1938 hade dess slagkraft konsoliderats. Medan Finland ännu på 1920-talet normalt var vida överlägset ryckte Sverige på 30-talet upp till full jämbördighet. Sedan dess har Sveriges slagkraft så till vida ökat, som stjärnklassen blivit något större än på 30-talet; i gengäld gapa ännu stora luckor i jämförelse med landslaget från 30-talets mitt, i många fall uppenbarligen beroende på den svaga återväxten under den svenska beredskapens år. Enahanda har ungefär förhållandet varit i brottning, skid- och skridskolöpning. I alla dessa idrotter var Finland på 20-talet det överlägsna, men under 30-talet hade Sverige, främst tack vare trion Råberg—Oksa—Frohm, klart distanserat Finland i brottning, och redan före kriget var Sverige ifatt Finland även i skidor och skridsko. Också om simningen kan det samma i viss mån sägas, även om Sverige i år inte skördade några medaljer i vattnet. Och med detta intensiva och grundliga arbete från ledningens sida har som ett naturligt tillskott kommit en starkare ambition och större skötsamhet hos toppidrottsmännen, i vart fall i jämförelse med de många sorglösa bohemerna förr i tiden. De »intima» skildringar av guldmedaljörer och andra, som tidningarna efter Londonsegrarna så rundhänt levererat, ha många gånger upplyst om de otroligaste offer av tid och nöjen, som träningen kostat dem. Man kan blott peka på William Grut men även Åke Seyffart, skridskosegraren från S:t Moritz. Det är strålande föredömen i viljestyrka och målmedvetenhet, som dessa och andra skänkt svensk ungdom.

Den största »verkningsgraden» fick denna ambition hos fotbollselvan, som under den andra olympiska veckan höll det idrottsintresserade svenska folket på sträckbänken. Ännu är det kanske för tidigt att döma, om detta års segerrika fotbollslandslag blott representerar en tillfällig vågkam. Allt tyder dock på att även fotbollsstyret under Elof Ericssons ledning arbetat mera effektivt och systematiskt. I jämförelse med det legendariska Parislaget av år 1924, som erövrade bronsmedalj och där första fiolen spelades av tonåringen Sven Rydell jämte de då ungdomliga Kock och Kaufelt, var årets lag ålderstiget. Men den individuella skickligheten var säkerligen genomsnittligt större, och framförallt som sammansvetsad, betongstark, »auktoritetsbjudande» enhet överträffade det Parislaget. Radiolyssnarna hade säkert en känsla av att detta lag — precis som Norrköpingskamraterna i deras sensationella Englandsfärd hösten 1946 — väl kunde stundtals överspelas, men ändå tack vare sin starkare, obändigare vilja ej kunde utspelas. Slutsegern för brödratrion Nordahl och de övriga var, föreföll det bestämt, lika mycket ett viljans som ett teknikens utslag. Att inte alla nationer deltog i fotbollsturneringen fördunklar knappast den svenska segern. Svenska matcher även mot professionella lag under senare år ha visat, att Sverige just nu knappast är »second to none» i fotboll, vare sig det gäller amatörer eller proffs.

Tänker man på idrotten som på en i vår tid oundgänglig folkuppfostrende massrörelse, bör man observera att samtliga våra främsta idrottsmän såtillvida äro verkliga amatörer, som de alla genom anställningar äro fast förankrade i samhället. Det är inte några artificiella idrottsprodukter, som vegetera vid sidan om förvärvslivet; inte heller är det några rikemansmän, som genererat och obegränsat kunna ägna sig åt idrott — om nu några sådana improduktiva existenser längre kunna upptäckas. Även om några i sina anställningar måhända fått viss träningsledighet, så höra de dock helt och hållet ihop med samhället i alla dess naturliga sociala förgreningar. För dem, som käxa att amatöridrotten är dömd och att steget till professionalism raskt skall tas, bör även detta vara en tankeställare. Det går att förena fordrande idrott med regelbundet förvärvsarbete. Detta är kärnpunkten i striden om amatöridrott kontra professionalism: det är ingen utveckling uppåt eller framåt och det finns inte heller någon förnuftig social eller kulturell mening i att öppna slussarna till en professionalism, som skapar just cirkusartade fenomen, för vilka idrotten blir en huvudsak och den civila försörjningen antingen en bisak eller också helt obehövligen intill dess vederbörande brunnit ut som idrottsmän. I den fjortonde olympiaden ha säkerligen den ursprungliga, orimligt rigorösa amatörismen allmänt överträtts. Men lika långt har för Sveriges del steget varit till den ohöljda professionalismen. På glid är man dock i de stater, där segerrarna förärats villor, såsom i Turkiet och madame Peróns Argentina, eller vunnit befordringar, såsom i Tjeckoslovakien. Skulle professionalismen slå igenom, måste det betyda, att den olympiska idén som ungdomens ideella världsting helt övergivits.

E. H.